

שְׁלוֹ בְּאוֹתוֹ צַד שֶׁנִּדְבַק בוֹ, מִשּׁוֹם כֶּף עֲשֵׂה תַבְשִׁילִים אֲדָמִים, עֲדָשִׁים תַבְשִׁיל אָדָם, שֶׁהַתַּבְשִׁיל הַזֶּה מְשַׁבֵּר אֶת הַכַּח וְהַחֹזֶק שֶׁל הַדָּם הָאָדָם כְּדֵי לְשַׁבֵּר אֶת הַחֹזֶק וְכַחוֹ, וּמִשּׁוֹם כֶּף עֲשֵׂה לוֹ בַּחֲכָמָה כְּמוֹ אוֹתוֹ הַצֵּבֶע הָאָדָם.

וְעַל הַתַּבְשִׁיל הַהוּא נִמְכָּר לוֹ לְעַבְדֵי וּמְכָר בְּכוֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב, וּבִשְׁעֵה הַהִיא יָדַע יַעֲקֹב, שֶׁבִשְׁבִיל שְׂעִיר אֶחָד שִׁיקְרִיבוּ יִשְׂרָאֵל לַדְּרָגָה שְׁלוֹ, יִתְהַפֵּף לְעַבְדֵי לְבָנָיו וְלֹא יִקְטָרְג לָהֶם. וּבְכָל הַלֶּף יַעֲקֹב עִם עֲשׂוֹ בַּחֲכָמָה, מִשּׁוֹם אוֹתָהּ הַדְּרָגָה שֶׁל עֲשׂוֹ הַחֹכֵם, וְלֹא יָכַל לְשַׁלֵּט, וְנִכְנַע וְלֹא נִטְמָא [בּוֹ] בֵּיתוֹ, וְהוּא יָגַן עָלָיו.

[וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֵל יַעֲקֹב הַלְעִיטְנִי נָא מִן הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה. לְמַה כְּתוּב פְּעֻמֵּי הָאָדָם? אֵלָּא מִשּׁוֹם שֶׁכָּל מַה שִׁישׁ בוֹ - אָדָם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי. וְתַבְשִׁילוֹ אָדָם, שֶׁכְּתוּב מִן הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה. וְאֲרָצוֹ אֲדָמָה, שֶׁכְּתוּב אֲרָצָה שְׂעִיר שְׂרָה אָדָם. וְאִנְשׁוֹ אֲדָמִים, שֶׁכְּתוּב הוּא עֲשׂוֹ אָבִי אָדָם. וְכִי שְׂעִיר לְהַפְרֵעַ מִמֶּנּוּ אָדָם, שֶׁכְּתוּב דוּדֵי צֶחַ וְאָדָם. וְלִבְשׁוֹ אָדָם, שֶׁכְּתוּב מִדּוּעַ אָדָם לְלִבְשׁוֹ. וְכְתוּב מִי זֶה כָּא מֵאָדָם.]

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְכֵן בְּלָכָן נִרְאָה כֶּף, מִשּׁוֹם שֶׁהָרִי הוּא הֵיךְ מְכַשֵּׁף, בְּכַתוּב (בְּרַאשִׁית כ) נִחַשְׁתִּי וַיִּבְרַכְנִי ה' בְּגִלְגָלָף. וְאָף עַל גֵּב שִׁיעַקֵב נִקְרָא אִישׁ שְׁלָם, מִשּׁוֹם כֶּף הֵיךְ שְׁלָם, עִם מִי שֶׁהִצְטַרֵּף לוֹ לְלָכַת עִמּוֹ בְּרַחֲמִים הֵיךְ הוֹלֵף, וְעִם מִי שֶׁהִצְטַרֵּף לוֹ לְלָכַת עִמּוֹ בְּדִין קָשָׁה וּבְעַקְמֵימוֹת הֵיךְ הוֹלֵף, מִשּׁוֹם שֶׁשְׁנֵי חֲלָקִים הֵיוּ בוֹ, וְעָלָיו כְּתוּב (תְּהִלִּים יח) עִם חֲסִיד תִּתְחַסֵּד וְעִם עַקֵּשׁ תִּתְפַּתֵּל. עִם חֲסִיד בְּצַד הַחֲסִיד, וְעִם הָעַקֵּשׁ בְּצַד שֶׁל הַדִּין הַקָּשָׁה, הַכֹּל כְּפָרְאֵי.

דְּאִתְדַּבֵּק בֵּיהּ, וּבִגִּין כֶּף עַבְדֵי תַבְשִׁילִין סוּמְקִין. עֲדָשִׁים, תַבְשִׁיל סוּמְקָא, דְּתַבְשִׁילָא דָא מְתַבֵּר חֵילָא וְתוּקְפָא דְדָמָא סוּמְקָא בְּגִין לְתַפְרָא תוּקְפִיהּ וְחֵילֶיהּ. וּבִגִּין כֶּף, עַבְדֵי לִיהּ בַּחֲכָמָתָא, כִּי הוּא גְּוֹנָא סוּמְקָא.

וְעַל הַהוּא תַבְשִׁילָא אֲזִדְבֵּן לִיהּ לְעַבְדָא וְזַבִּין בְּכִירוּתֶיהּ לְיַעֲקֹב. וּבַהֲהִיא שְׂעִתָא יָדַע יַעֲקֹב דְּבִגִּין שְׂעִיר חַד דִּיקְרַבּוֹן יִשְׂרָאֵל לְגַבֵּי דְרָגָא דִּילִיהּ, יִתְהַפֵּף לְעַבְדָא לְבָנוֹי וְלֹא יִקְטָרְג לוֹן. וּבְכָלָא אֲזַל יַעֲקֹב לְגַבֵּיהּ דְעֲשׂוֹ בַּחֲכָמָה, בְּגִין הַהוּא דְרָגָא חֲפִים דְעֲשׂוֹ, וְלֹא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה וְאִתְפְּיָא וְלֹא אִסְתָּאב (בִּיח) בֵּיתֶיהּ וְאִיהוּ יָגִין עָלֶיהּ.

(חֲסֵר, וּמִצָּאנוּ בַסְפָּרָא אַחֲרִינָא וו"ל וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֵל יַעֲקֹב (בְּרַאשִׁית כח) הַלְעִיטְנִי נָא מִן הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה. אִמְרֵי כְּתִיב תְּרִי וּמִנִּי הָאָדָם, אֵלָּא, בְּגִין דְּכָל מַה דְּאִית בֵּיהּ אָדָם, כְּמַה דְּאִתְ אָמַר (בְּרַאשִׁית כה) וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי. וְתַבְשִׁילוֹ אָדָם דְּכְתִיב מִן הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה, וְאֲרָעָא דִּילִיהּ אָדוּמָה דְכְתִיב (בְּרַאשִׁית לב) אֲרָצָה שְׂעִיר שְׂרָה אָדָם, וְנוֹכְרִין דִּילִיהּ אָדוּמִין דְכְתִיב, (בְּרַאשִׁית לו) הוּא עֲשׂוֹ אָבִי אָדָם. וּמֵאֵן דְּזַמִּין לְאִתְפְּרָעָא מִנֵּיהּ אָדָם דְכְתִיב (שִׁיר הַשִּׁירִים ה) דוּדֵי צֶחַ וְאָדָם, וְלִבְשׁוּשָׁה אָדָם דְכְתִיב, (ישעיה ג) מִדּוּעַ אָדָם לְלִבְשׁוֹ, וְכְתִיב (ישעיה ג) מִי זֶה כָּא מֵאָדָם.)

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, וְכֵן בְּלָכָן אִתְחַזֵּי הָכִי, בְּגִין דְּהָא אִיהוּ חֲרָשָׁא הָוָה, כְּמַה דְכְתִיב (בְּרַאשִׁית ל) נִחַשְׁתִּי וַיִּבְרַכְנִי יי בְּגִלְגָלָף, וְאָף עַל גֵּב דִּיעַקֵב אֲקָרִי גִבְרַת שְׁלָם, בְּגִין כֶּף הָוָה שְׁלָם עִם מָאֵן דְּאִצְטַרֵּף לִיהּ לְמִיּהוּ עֲמִיהּ בְּרַחֲמֵי הָוָה אֲזִיל, וְעִם מָאֵן דְּאִצְטַרֵּף לְמִיּהוּ עֲמִיהּ בְּדִינָא קָשִׁיא וּבְעַקְמֵימוֹ הָוָה אֲזִיל, בְּגִין דְּתִרִי חוֹלְקֵי הָוּוּ בֵּיהּ, וְעָלֶיהּ פְּתִיב, (תְּהִלִּים יח) עִם חֲסִיד תִּתְחַסֵּד וְעִם עַקֵּשׁ תִּתְפַּתֵּל. עִם

חֲסִיד בְּסִטְרָא דְחֲסִיד, וְעִם עַקֵּשׁ בְּסִטְרָא דְדִינָא קָשִׁיא, כִּי לֹא כְּדָקָא יֵאוּת.

וְיִהי רָעַב בְּאַרְץ מִלְכַד הָרָעַב הָרֵאשׁוֹן וְגו'.

(בראשית כו) רבי יהודה פתח ואמר, (תהלים יא)

יִי צַדִּיק יִבְחַן וְרָשָׁע וְאוֹהֵב (ר"ת נחש) חָמָס שְׁנָאָה נִפְשׁוּ. כִּמָּה עוֹבְדוֹי דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא מִתְתַקְנָן, וְכָל מַה דְאִיהוּ עֹבֵיד כְּלָא עַל דִּינָא וְקִשׁוּט, כִּמָּה דְכֹתִיב, (דברים לב) הַצּוֹר תָּמִים פְּעָלוּ כִּי כָל דְרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֲמוּנָה וְאִין עוֹל צַדִּיק וְיִשָּׁר הוּא.

תא חזי, לא דן קדשא בריך הוא לאדם קדמא עד דפקיד ליה לתועלתיה, דלא יסטי לפיה ורעותיה לארח אחרא בגין דלא יסתאב. ואיהו לא אסתמר, ועבר על פקודי דמאריה ולבתר כן דן ליה דינא. (דף קמ ע"א).

ועם כל דא, לא דן ליה פדקא חזי ליה, ואוריך עמיה רוגזיה ואתקיים יומא חד דאיהו אלה שנין, בר אינון שבעים שנים דמסר ליה לדוד מלפא דלא הוה ליה מגרמיה פלום.

בגוונא דא, לא דן ליה לבר נש פעובדוי בישין דאיהו עביד תדיר, דאי הכי לא יכיל עלמא לאתקיימא, אלא קדשא בריך הוא אריך רוגזיה עם צדיקיא, ועם רשיעיא יתיר מצדיקיא. עם רשיעיא בגין דיתובון בתיובתא שלימתא, דיתקיימון בהאי עלמא ובעלמא דאתי. כמה דכתיב, (יחזקאל לג) חי אני נאם יי וגו' אם אחפץ וגו' כי אם בשוב רשע מדרפו וחיה. וכןהו בעלמא דין, וחיה בעלמא דאתי, ועל דא אוריך רוגזיה לון תדיר. או בגין דיפויק מנהון גזעא טבא בעלמא כמה דאפיק אברהם מתרח דאיהו גזעא טבא, ושרשא וחולקא טבא לעלמא.

אבר קדשא בריך הוא מדקדק עם צדיקיא תדיר, בכל עובדין דאינון עבדין. בגין

וְיִהי רָעַב בְּאַרְץ מִלְכַד הָרָעַב הָרֵאשׁוֹן וְגו'. רבי יהודה פתח ואמר, (שם יא) ה' צדיק יבחן ורשע ואהב (ר"ת נחש) חמס שנאה נפשו. כמה מעשי הקדוש ברוך הוא מתקנים, וכל מה שהוא עושה - הפל על הדין והאמת, כפתוב (דברים לב) הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא.

בא ראה, לא דן הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון עד שצוה אותו לתועלתו שלא יסטה לבו ורצונו לדור אחרת כדי שלא ישמא, והוא לא נשמר, ועבר על מצוות אדונו, ואחר כן דן אותו בדין.

ועם כל זה לא דן אותו פראוי לו, והאריך עמו את רגזו והתקיים יום אחד שהוא אלה שנים, פרט לאותם שבעים שנים שמסר לדוד המלך, שלא היה לו מעצמו פלום.

כמו כן אינו דן את האדם כמעשיו הרעים שהוא עושה תמיד, שאם כף לא יכול העולם להתקיים, אלא הקדוש ברוך הוא מאריך רגזו עם צדיקים, ועם רשעים יותר מהצדיקים. עם הרשעים כדי שישוּבו בתשובה שלמה, שיתקיימו בעולם הזה ובעולם הבא, כפתוב (יחזקאל לב) חי אני נאם ה' וגו' אם אחפץ וגו' כי אם בשוב רשע מדרפו וחיה. וכןהו בעולם הזה, וחיה בעולם הבא. ועל כן מאריך להם את רגזו תמיד. או כדי שיצא מהם גזע טוב בעולם כמו שהוציא את אברהם מתרח, שהוא גזע טוב ושרש וחלק טוב לעולם.

אבר הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים תמיד בכל